

Prezentowana publikacja stanowi wydanie czwarte uzupełnione i poszerzone wcześniejszej pozycji pt. *Zagadnienia ekumeniczne* (wyd. I 1998; wyd. II 1999; wyd. III 2001).

Autor publikacji o. prof. dr hab. Andrzej A. Napiórkowski jest członkiem zakonu paulinów. Od 2001 r. kieruje Katedrą Eklezjologii na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie. W swych badaniach skupia się na eklezjologii, soteriologii, mariologii, teologii protestanckiej oraz problematyce ekumenicznej. Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Teologicznego, Polskiego Stowarzyszenia Teologów Fundamentalnych, Polskiego Stowarzyszenia Teologów Dogmatyków, Polskiego Towarzystwa Mariologicznego, Uniwersyteckiej Komisji Akredytacyjnej, The European Society for Ecumenical Research „Societas Oecumenica”, Europejskiego Stowarzyszenia Teologów Katolickich, Komitetu Nauk Teologicznych PAN. W latach 2002-2008 pełnił funkcję przeora klasztoru na Skałce oraz rektora Wyższego Seminarium Duchownego Zakonu Paulinów w Krakowie. Dał się poznać jako autor wielu cennych publikacji naukowych świadczących o jego wszechstronnej erudycji. Do jego ważniejszych prac należą: *Usprawiedliwienie grzesznika* (1998), *Misterium communionis. Eklezjalny paradygmat dziejów zbawienia* (2006), *Jezus Chrystus objawiony i objawiający* (2008), *Bosko-ludzka wspólnota. Podstawy katolickiej eklezjologii integralnej* (2009).

Recenzowana pozycja – podobnie jak jej wcześniejsza wersja – składa się z czterech części poprzedzonych przedmową kard. prof. dra hab. Stanisława Nagiego do jej pierwszego wydania, krótkim wstępem autora do jej obecnego wydania, wykazem skrótów oraz właściwym wprowadzeniem, w którym autor wyjaśnia rozumienie pojęcia „ekumenizm”

W Kościele rzymskokatolickim termin ten funkcjonuje aktualnie w znaczeniu wąskim i oznacza wysiłki zmierzające do przywrócenia widzialnej jedności chrześcijan. Natomiast w kręgach Światowej Rady Kościołów używany jest w szerszej perspektywie i obejmuje także relacje między religiami niechrześcijańskimi, a nawet narodami. Takie rozszerzenie rozumienia terminu „ekumenizm” autor postrzega jako niewłaściwe. W tym ostatnim przypadku należałoby odwołać się raczej do pojęcia „dialogu międzyreligijnego”

W części pierwszej zatytułowanej *Akatolicki ruch ekumeniczny* ukazane zostały najważniejsze wydarzenia składające się na powstanie i rozwój ruchu ekumenicznego w świecie niekatolickim. Podkreślono najpierw, iż nowożytny ruch ekumeniczny pojawił się w protestantyzmie na przełomie XIX i XX wieku. Pierwsze inicjatywy zjednoczeniowe miały u źródła dwie zasadnicze inspiracje: troskę o misję i troskę o pokój. Z zainteresowania misjami powstała Międzynarodowa Rada Misyjna. Obok wymiaru misyjnego – jak uważano dalej – troska ta wyraziła się również na polu teologicznym (ruch Wiara i Ustrój) oraz praktycznym (ruch Życie i Działanie). Natomiast z zaangażowania w sprawę pokoju zrodził się Światowy Alians Międzynarodowej Przyjaźni poprzez Kościoły. Zwieńczeniem wysiłków podejmowanych na rzecz jedności chrześcijan – jak odnotowano w ostatnim paragrafie tej części – było utworzenie w 1948 roku w Amsterdamie Światowej Rady Kościołów. Nieco wcześniej (1946) powołano do życia Polską Radę Ekumeniczną.

W części drugiej pt. *Kościół rzymskokatolicki wobec ekumenizmu* przedstawiony został rozwój katolickiej świadomości ekumenicznej od końca XIX do połowy XX wieku. Najpierw

ukazane zostało negatywne stanowisko Kościoła rzymskokatolickiego wobec rodzącego się ruchu ekumenicznego. Na taką postawę rezerwy złożyło się szereg przyczyn, wśród których na szczególną uwagę zasługują według autora: powstanie nowożytnych idei zjednoczeniowych w łonie chrześcijaństwa akatolickiego; samoświadomość Kościoła katolickiego jako jedyne i prawdziwego Kościoła Chrystusa; wpływ negatywnie ocenianej przez Kościół katolicki teologii liberalnej na podejmowane inicjatywy ekumeniczne; niezycliwe, a często nawet wrogie nastawienie niektórych środowisk akatolickich do Kościoła rzymskokatolickiego. Następnie pokazano stopniową ewolucję stanowiska Kościoła rzymskokatolickiego wobec ekumenizmu w okresie od I do II Soboru Watykańskiego. W podjętej analizie zwrócono uwagę na oficjalne wypowiedzi Magisterium Kościoła zawarte w przewodnich dokumentach papieskich tego okresu oraz zaangażowanie wielu działaczy kościelnych (inicjatywy jednostkowe) i lokalnych środowisk teologicznych, które przyczyniły się do przygotowania klimatu służącego jedności.

Trzecia część *Drugi Sobór Watykański i ekumeniczne otwarcie* stanowi prezentację wydarzenia ostatniego soboru jako momentu zwrotnego na drodze katolickiego zaangażowania ekumenicznego. U podstaw ekumenicznego otwarcia znalazły się przede wszystkim soborowe i posoborowe dokumenty Kościoła rzymskokatolickiego, w których zawarte zostały wskazania dotyczące dialogu międzywyznaniowego. Zagadnienie to autor zaprezentował w pierwszym paragrafie w oparciu o takie dokumenty, jak konst. *Lumen gentium*, dekret *Unitatis redintegratio*, dyrektorium ekumeniczne Papieskiej Rady ds. Popierania Jedności Chrześcijan z 1993 roku oraz enc. *Ut unum sint*. Z kolei paragraf drugi tej części poświęcony został prezentacji pontyfikatów papieży przełomu ekumenicznego, do których

autor zaliczył bł. Jana XXIII, Pawła VI, bł. Jana Pawła II i Benedykta XVI. Logicznym wynikiem tych omówień jest trzeci paragraf, który przedstawia działalność Papieskiej Rady ds. Popierania Jedności Chrześcijan (wcześniej: Sekretariat ds. Jedności Chrześcijan). Jej zasadniczym zadaniem jest wprowadzanie w życie soborowych wytycznych dotyczących ekumenizmu.

W części czwartej pt. *Katolickie podstawy ekumenizmu* przedmiotem systematycznej refleksji autora stały się istotne elementy katolickiej teologii jedności. Autor skupia najpierw uwagę na zagadnieniu jedności w Piśmie Świętym. Dwa kolejne paragrafy zawierają omówienie kwestii jedności i powszechności zbawczej Chrystusa oraz jedności i jedności Kościoła katolickiego. W tym kontekście autor odnosi się do misterium trwania Kościoła Chrystusowego w Kościele katolickim. W dalszej części ukazuje on katolicki pogląd na tajemnicę jedności Kościoła. Omawiając tajemnicę jedności Kościoła, autor wskazuje na dwa jej wymiary: 1) jedność wewnętrzną (ontyczną), której Kościół Boży nigdy nie może być pozbawiony, i 2) jedność zewnętrzną (widzialną, empiryczną), której brakuje, a którą pragniemy odbudować. W tym kontekście można lepiej zrozumieć relację między jednością Kościoła a jednością chrześcijan. Kolejny paragraf poświęcony prezentacji teologicznych podstaw jedności. Autor zalicza do nich: komunie w Trójjedynym Bogu, jedną osobę Chrystusa w dwóch naturach, bogactwo różnych darów w jednym Duchu Świętym, słowo Boże i sakramenty. Przybliżając katolickie podstawy jedności, autor podjął także próbę spojrzenia na rzeczywistość podzielonego chrześcijaństwa. W prezentacji tego zagadnienia autor skupił się na następujących kwestiach: przyczyny utraconej jedności, odpowiedzialność za rozłam, tożsamość eklezjalna braci

odłączonych. Przełomowe znaczenie dla sprawy jedności miało uznanie przez stronę katolicką współodpowiedzialności za zaistniały rozłam. Znalazło to odzwierciedlenie w soborowym dekrecie o ekumenizmie, gdzie znajdujemy jednoznaczne stwierdzenie, że „do odłączenia się niemałych Wspólnot od pełnej jedności z Kościołem katolickim [doszło] często nie bez winy ludzi z jednej i drugiej strony” (UR 3). Z poczucia odpowiedzialności za rozłam wyływa potrzeba zaangażowania się w sprawę zjednoczenia. U podstaw tego zaangażowania – według autora – znajdują się następujące racje: wola Chrystusa, działanie Ducha Świętego, ewangelizacja świata, sytuacja społeczno-polityczna oraz zjawisko globalizacji. W kolejnych paragrafach tej części autor skupia się przede wszystkim na zagadnieniach związanych z praktyczną realizacją zaangażowania ekumenicznego. Rozpatruje między innymi kwestię formacji ekumenicznej, rezultatów międzykonfesyjnych dialogów ekumenicznych z udziałem Kościoła katolickiego i zagadnienie modelu przyszłej jedności. Biorąc pod uwagę stosunkowo duże rozmiary czwartej części, być może w kolejnym wydaniu tej publikacji byłoby rzeczą wskazaną wyodrębnienie z niej osobnej, piątej części, w której znalazłyby się „wybrane elementy zaangażowania ekumenicznego”

Najnowsza wersja podręcznika ekumenizmu o. prof. Andrzeja Napiórkowskiego różni się od poprzednich nie tylko tytułem, lecz także objętością i zawartością (wydanie III liczyło 163 strony, a obecne ma 221 stron). Wynika to stąd, iż – jak wyjaśnia autor we wstępie – „dynamicznie rozwijający się dialog ekumeniczny wymaga nieustannego poszerzania wiedzy w tej dziedzinie i ciągłego aktualizowania treści samych wykładów” (s. 7). Zgodnie z powyższym w pierwszych trzech częściach nowego wydania prezentowanego

podręcznika dokonano niezbędnej aktualizacji treści wykładu oraz nieznacznych zmian redakcyjnych. Natomiast większych modyfikacji dokonano w części czwartej opracowania. Poza aktualizacją materiału i zmianami redakcyjnymi wprowadzono nowy paragraf zatytułowany *Komunia życia i dialogu* (s. 176–195), w którym zaprezentowano przebieg i owoce wybranych dialogów ekumenicznych z udziałem Kościoła katolickiego. Paragraf ten należy uznać za wartościowe dopełnienie wykładu z zakresu ekumenizmu o wątek często niedoceniany w opublikowanych dotychczas w języku polskim podręcznikach ekumenizmu. W związku z tym można sformułować jedynie sugestię, aby w ewentualnym kolejnym wydaniu temat ten znalazł jeszcze szersze rozwinięcie, które uwzględniałoby także inne ważne dialogi międzywyznaniowe oraz ich najnowsze osiągnięcia.

Publikację zamykają graficzne zestawienia dotyczące historii ruchu ekumenicznego. W nowym wydaniu prezentowanego podręcznika znalazło się tu dodatkowo „kalendarium ruchu ekumenicznego” (s. 210–215). Szkoda tylko, że w tych graficznych ujęciach nie dokonano niezbędnej aktualizacji (np. 14.3).

Podsumowując, należy stwierdzić, że opracowanie o. prof. Andrzeja Napiórkowskiego OSPPE jest wartościową, pogłębioną i interesującą publikacją. Napisana jest ona językiem przystępnym i stanowi wyraz twórczego zaangażowania autora w sprawę chrześcijańskiej jedności. Daje czytelnikowi możliwość zapoznania się z kluczowymi zagadnieniami związanymi ze sprawą akatolickiego ruchu ekumenicznego i katolickiego zaangażowania na rzecz przywrócenia pełnej jedności chrześcijan. Omawiana publikacja pomyślana jest przede wszystkim jako podręcznik ekumenizmu dla studentów teologii, seminarzystów i przyszłych pracowników kościelnych. Książka ta zasługuje również na uwagę

szerszego gremium odbiorców, zwłaszcza zaangażowanych w proces formacji katechetycznej i duszpasterskiej. Powodzenie w dążeniu do pełnej i widzialnej jedności chrześcijan zależy bowiem od pogłębionej świadomości i zaangażowania ekumenicznego nie

tylko ekspertów, ale wszystkich wierzących. „O odnowienie jedności – podkreśla soborowy dekret o ekumenizmie – troszczyć ma się cały Kościół, zarówno wierni jak i ich pastarze, każdy wedle własnych sił” (UR 5).

Tadeusz Kałużny SCJ

G. Perego, *Nowy Testament a życie konsekrowane*, Edycja św. Pawła, Częstochowa 2010, 249 s.

W roku 2002 Kongregacja Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego wydała instrukcję na temat odnowionego zaangażowania życia konsekrowanego w trzecim tysiącleciu *Ripartire da Cristo*. Instrukcja ta podkreśla, że każda odnowa życia konsekrowanego rodzi się z kontemplacji słowa Bożego. Życ duchowością znaczy tyle samo, co rozpocząć wszystko na nowo od Jezusa Chrystusa, obecnego w swoim Słowie. Konieczne zatem jest, aby słuchanie słowa Bożego stało się spotkaniem pomagającym odnaleźć w biblijnym tekście żywe Słowo.

Słowo Boże jest pokarmem dla życia codziennego, modlitwy, jedności i jedności każdej wspólnoty osób konsekrowanych. W tym kontekście Sobór Watykański II wskazał na konieczność powrotu do Ewangelii stanowiącej pierwszą zasadę odnowy duchowej (zob. RdCH 24). Osoby konsekrowane, karmiąc się słowem Bożym, stają się osobami nowymi, wolnymi, ewangelicznymi, a poprzez to prawdziwymi sługami Słowa w dziele głoszenia Ewangelii.

Nowy Testament a życie konsekrowane to pozycja książkowa Giacomo Perego, kapłana z Towarzystwa Świętego Pawła, wykładowcy Nowego Testamentu w Instytucie Życia Konsekrowanego „Claretianum” przy Papieskim Uniwersytecie Laterańskim. Znany i niezwykle ceniony biblista, autor wielu pozycji książkowych przybliży czytelnikowi treści związane

z fundamentem życia konsekrowanego.

Prezentowana pozycja adresowana jest głównie do osób konsekrowanych, szczególnie zaś do tych, którzy poświęcają się pracy formacyjnej. Jest to zatem opracowanie bardziej o charakterze naukowym niż duchowym.

Już we wstępie autor zaznacza, że treści zawarte w książce skupiają się wokół trzech podstawowych zasad będących podstawą tożsamości zakonnej. Wymienia tu: zasadę wcielenia, zasadę upodobnienia do Chrystusa oraz tzw. zasadę ogołocenia. Zasady te wskazują na życie konsekrowane jako rzeczywistość obecną w konkretnej przestrzeni znaków ciała, głosu, słowa i czasu.

G. Perego podkreśla, że osoby konsekrowane, podejmując refleksję nad swoją tożsamością, przechodzą pewną ewolucję mającą na celu zmianę perspektywy – chodzi o przejście od naśladowania Chrystusa do upodobnienia się do Niego. By mogło to nastąpić, niezbędny jest etap ogołocenia polegający na całkowitym powierzeniu się sprawom Chrystusa i uczestnictwie w Jego tajemnicy paschalnej.

W celu pewnego „podprowadzania” czytelnika do dalszych treści książki autor podaje kilka niezbędnych uwag związanych z lekturą proponowanego tekstu. Zaznacza m.in., że w tekstach Nowego Testamentu życie chrześcijańskie i życie konsekrowane nie były obecne jako odrębne sposoby realizacji powołania do świętości. Ponadto przestrzega